

„Сентандреја била је негда Фарос, светилник Српства.“

Јаков Игњатовић

Сентандреја, град на десној обали Сентандрејског рукавца Дунава, двадесетак километара северно од Будимпеште, био је скоро два века значајно привредно, културно и духовно средиште Срба у Угарској и не само у Угарској. Било је у њој Срба и пре 1690, а највише их се доселило управо те године. После смрти аустријског генерала Пиколоминија и неуспеха његовог похода против Турака, у коме су и Срби учествовали, разумљиво је што су се плашили турске освете. Стога се 8.000 српских породица, предвођено патријархом Арсенијем трећим Чарнојевићем упутило на територију Аустријског царства и населило у Сентандреји, месту познатом још из доба Римљана, и селима у његовој околини. У тадашњој Сентандреји Срби су били више него убедљива већина, према подацима из 1720. године, чинили су 88 посто становништва.

Највећи процват Сентандреје настао је у 18. веку. Захваљујући вредним и спретним српским трговцима и њиховим везама са околним земљама, вештим занатлијама и искусним виноградарима, град се брзо развијао, остављајући за собом многе градове у својој ближој и даљој околини, међу њима и Пешту и Будим. Сентандрејци су трговали са Цариградом, Солуном, Ријеком, Прагом, Краковом, Лајпцигом... Надалеко чувено сентандрејско црно вино извозило се у Аустрију, Чешку, Пољску и Русију.

Међутим, пред крај 18. и почетком 19. века почело је опадање града. Узрок су били пожари, поплаве, епидемије, затим јачање Пеште и Будима као трговачких средишта, док се најзад осамдесетих година 19. века није појавила филоксера и уништила сентандрејске винограде.

Познати српски књижевник Јаков Игњатовић (1822-1889), рођени Сентандрејац,

Суморне слике сентандрејске

Пише: Војислав М. Станојчић
четвртак, 08 новембар 2012 10:58

записао је у својим „Мемоарима“

сетно запажање о свом родном граду: „Негда богата српска варош, трговина са Липиском (Лајпцигом) и Краковом, особито са платном и свилом; Пешта пре сто година тражи fine робе у Сентандреји; бродови Сентандреје виде се у Сиску, Ђуру, Мошоњу и Пожуну. Па још к томе седам црква са толиким звонима!

Али зато су и певали: `Ми же Сентандрејци цјелог свјета славни`. Доиста, било је онде нешто од старе српске славе.

Сад је лепа руина, изгорео вулкан; шта хоћеш, и спомен ће јој трајати у њеним заводима.“

Према последњем попису из 2011, у Сентандреји, живи нешто мање од 26.000 становника. Од тога броја, у овом некада значајном привредном, духовном и културном средишту Срба у Угарској, данас је свега 0.4 посто Срба. Од „старе српске славе“ као да није више ништа остало сем културних споменика, а ови наши „последњи Мохиканци“ нису више ни богати ни утицајни као њихови далеки преци. Међутим, и овакви какви су, ипак некеме сметају. И тај неко графитима исписаним на зиду Српске цркве и на спомен-плочи Јаши Игњатовићу постављеној на родној кући нашег књижевника недвосмислено поручује преосталим Србима да се што пре одселе у Србију из које су њихови преци дошли пре више од три века. Најјаснија и најстрашнија порука исписана је на српској цркви: „Смрт четницима“.

Суморне слике сентандрејске

Пише: Војислав М. Станојчић
четвртак, 08 новембар 2012 10:58

Под одредницом четник у „Речнику српскохрватскога језика Матице српске“ издање 1976. године, могу се наћи следећа

значења: „1. онај који војује у каквој оружаног чети. 2. а) члан добровољне нерегуларне војне организације с националистичким циљем у борби за ослобођење од турског ропства на Балкану, комита. б) припадник реакционарне и десно оријентисане политичке групације у бившој Југославији. в) припадник оружаних формација које су се за време НОБ-а бориле на страни немачких и италијанских фашистичких окупатора. 3. заст. заповедник чете, четовођа”.

Писац сентандрејских графита свакако није много размишљао о томе које му од значења речи четник највише одговара, већ је, следећи примере из већине бивших југословенских република, закључио да је четник синоним за Србина. Србина, разуме се, треба убити или бар протерати ако није довољно паметан и брз да сам побегне на време. А да ли је и колико писац графита успео у намери да застраши преостале Србе Сентандрејце сазнаће се већ из следећег пописа становништва Мађарске.